

CONVERSA:

GABRIEL FERRATER

GABRIEL FERRATER

GABRIEL FERRATER

GABRIEL FERRATER

Poeta
de l'home
i la vida

per *Lluís Pasqual*

—Tinc quaranta-vuit anys (edat respectable) prop de quaranta-nou. Vaig néixer a Reus el maig del vint-i-dos. L'esquema cronològic l'ha donat en Castellet en un dels meus llibres. La infància la vaig tenir molt estranya perquè no vaig anar a col·legi fins els nou anys. Tenia institutius i em passava la meitat de l'any al camp. Les raons per les quals el pare no volia que anés al col·legi eren que a Reus només se'n coneixia un de més o menys potable, el que se'n deia dels "Padres", de St. Pere Apòstol, i com que ell hi havia anat de petit i sabia que no rutllava, doncs, per això, no m'hi va portar. Volia enviar-me a pensionats suïssos o coses per l'estil i aleshores venia allò de demanar catàlegs cada estiu i de repensar-s'hi al setembre perquè pujava molts diners. Les institutius no van donar massa resultat. Sembla, però, que als tres anys ja llegia i que n'havia après tot sol. T'explico això per donar-te l'inici d'aquest costum de solitud que he seguit tenint tota la vida, i que m'ha marcat i que, per altra banda, m'agrada.

M'ofereix un "habanos". Jo no fumo però accepto, encara que només sigui per descansar el braç. Gabriel Ferrater és un home tan senzill i tan complicat com ell mateix en la seva conversa. S'atura. T'explica una anècdota. Riu. Riem. I torna a agafar el fil amb una facilitat extraordinària. Plou. I ací a Sant Cugat del Vallès el verd i la terra prenen un to especial, com a esmaltat. Ell mira al balcó. Té l'estufa encesa (no li agraden les cases on fa fred). La gotellada als vidres recorda el 36 "a un mas que teniem prop d'Almóster".

—El segon fet que m'ha marcat ha estat la guerra. Per la gent dels catorze anys va ésser l'ensorrament de l'autoritat paterna. Tothom anava mort de por. La por era el que dominava els homes i el temps. Recordo un oncle meu que abans de sortir al carrer mirava que no hi hagués ningú i treia abans el cap. Com si pel cap no el poguessin encertar! I tothom tenia por, perquè malgrat totes les il·lusions sabíem des del primer dia que els anglesos van prohibir als francesos de donar armes a la República i estàvem perduts. I era curiós, perquè la por produïa llavors una mena de "fugida endavant" amb moltes atzagaiades, però valenta o potser "temerària". Tots volien fer alguna cosa. Recordo que un company meu va fabricar una bomba i va fer volar la porta de l'Institut.

Una mica abans d'acabar-se la guerra, el meu pare que, en teoria, era d'esquerres (era d'Acció Catalana, el partit d'esquerres més a la dreta) va aconseguir —s'ho veia venir tot— ésser nomenat canceller del consolat a Burdeus. Vam arribar a França el mateix dia del pacte de Munic. Fins a l'últim dia del 41 vaig ésser a França. Hi havia un ambient com el d'Espanya degut a l'entrada dels alemanys.

—No —em diu després d'una altra parada— no t'ho creguis, no vaig tenir una infància desgraciada, érem inconscients i no teníem autèntica por.

—*M'has dit abans que feia temps que no escrivies poemes. Des dels últims sis anys...*

—Això és molt meu. He fet tota classe d'oficis intel·lectuals. L'any 36 vaig descobrir Verlaine. Vaig estar durant set anys llegint molt i escrivint poemes, quasi bé tots en francès. Quan vaig tornar a Espanya em vaig dedicar amb molta atenció a la filosofia, vaig caure dins Ortega. Un bon dia —jo havia estat sempre una desgràcia per les matemàtiques— vaig veure que eren precisament les matemàtiques el que m'interessava i vaig fer uns cursos d'exactes. Després ho vaig deixar. L'estiu del 57, vaig descobrir Shakespeare. Em va caure el món a sobre. Vaig veure que en poesia es podia dir tot...

—*Això és el que intentes en la teva poesia, eixamplar nous camps d'abast per al seu llenguatge?*

—Jo intento demostrar que en poesia es pot dir tot (Shakespeare ho fa). El fet que no m'agradi la poesia de la generació del 27 és perquè no diu res. A nosaltres, a mi, m'interessen els homes i les dones i la meua poesia parla d'homes i dones, no es pot fer —i torno a insistir en el 27 per posar un exemple— el que fa Emilio Prados quan descriu l'estiu de l'any 36 i en un tros diu:

...*Las mariposas fecundaban
los cuerpos desnudos de las muchachas
a la orilla de los ríos...*

I ens explica les anècdotes que va suscitar aquest poema en ell i Jaume Gil de Biedma.

—Gil de Biedma i jo hem treballat molts anys junts. Cadascú dins la seva llengua ens influïem. La nostra poesia tenia un caire plantejat contra el naixement del que se'n va dir "poesia social" de tots els "Blas de Otero" que en el fons no deixaven de ser ànimes cànides. Els meus poemes van sortir des del cinquanta-vuit al seixanta-tres i després ja no he escrit quasi bé res, un poema per any.

Has canviat d'ofici altra vegada?

—Sí. M'he dedicat a la lingüística. Es un camp molt interessant, que està per començar i la necessitat de fer-ho és urgent.

M'explica de què viu: "Es empipador, però s'ha de fer". Fa traduccions quasi totes en castellà, les paguen més). "M'agrada viure a Sant Cugat; Barcelona m'emprenya".

Tornem a parlar de poesia. Li pregunto quina creu que és la poesia que s'ha de fer, la poesia que la gent d'ara pot llegir.

—En primer lloc s'ha de fer poesia bona. El que detesto és creure que en poesia només es poden dir una sèrie de coses. Hi ha autors que restringeixen els temes en poesia i en canvi quan escriuen teatre, per exemple, no ho fan. S'hi pot arribar per sistemes diferents. La poesia meva i la d'en Foix, per exemple, no s'assemblen, malgrat tot en Foix té una temàtica rica i interessant.

—Així, el fet que el públic no llegeixi poesia...

—En un noranta per cent és culpa dels poetes. Els llibres que s'estan publicant no tenen cap interès. I en part també és perquè la gent ha perdut el sentit del ritme i de la musicalitat de la llengua a causa dels doblatges de pel·lícules o de la ràdio i la televisió que ho destrossen tot. Es per això que no hi estic en contra però no sé si desitjo una televisió en català...

M'agradaria que posessis una cosa... la importància molt gran que per a mi va tenir l'amistat de Carles Riba. Allò va ésser decisiu. Carles Riba tenia una qualitat que no té cap altre escriptor català, una cosa superior. Riba comunicava experiència humana i un es tornava més adult tractant-lo.

Recordo els versos que Joan Oliver li va dedicar en la seva mort:

*I ara que no hi ets,
qui ens jutjarà...?*

I és que en certa manera ens sentíem jutjats, mesurats per ell. L'altra persona que m'ha influït més ha estat Valentí Fiol, que precisament ahir em deia una cosa: Tota la gent que hem tractat amb Riba no passem una setmana sense pensar-hi. El teníem com a punt fix. Això no es veu del tot en la seva obra, no reflecteix aquesta enorme qualitat humana. Un home, és clar, és sempre superior a la seva obra.

Continua plovent. La Isabel riu. La Isabel m'ha acompanyat a xerrar amb en Gabriel Ferrater. El seu pare i ell van ésser companys de jocs: vivien al mateix carrer. A Ferrater li agrada parlar de Reus; m'explica anècdotes, noms. "Això no ho podràs publicar..."

—Reus és un afer molt complicat; només l'he conegut de jove i en una mala època; la cosa sembla que ara s'ha organitzat. Psicològicament (i ara ho puc dir perquè fa anys que no hi sóc) el trobo simpàtic, és a dir, és dels pobles (potser junt amb Figueres) on hi ha una proporció de “carques” menys abundant. En canvi a la majoria dels llocs, el “carca” és la regla.

El reusenc és “per natura” mal educat, cosa que és un defecte, però que porta una qualitat intrínseca: és poc hipòcrita.

—*El fet que tu te n'hagis allunyat respon a una manca d'ambient, a una comoditat...*

—El fet que me n'hagi allunyat és que no hi tinc res a fer. Decididament prefereixo la vida en una ciutat molt petita a la de Barcelona. Per altra banda no necessito massa l'ambient, per la cosa de la solitud que et deia abans. Reus té una qualitat molt marcada, pròpia de les ciutats molt petites, i que ha sabut conservar, i és que hi ha menys barreres entre les classes socials que a Barcelona, almenys en la joventut. A l'Institut, per exemple...

Es pot dir que des de l'any 58 no hi he estat gens. Ara em fa una mica de por anar-hi. Una por nostàlgica. Trobaré les noies d'aquella època que eren tan boniques i m'agradaven tant, convertides en matrones. Es clar que puc veure les seves filles, però no és el mateix...

Altra vegada noms, rialles: “Això no ho publiquis...!”

Ara Gabriel Ferrater fa de professor a la Universitat Autònoma de Barcelona, que és a Sant Cugat del Vallès. Classes de lingüística i de crítica literària.

—*Explica'm això de la crítica, perquè en aquest país, on ens ho estripem tot...*

—Res. No crec que el crític tingui cap utilitat per gent de més de trenta anys. La crítica reflecteix una experiència i en certs moments ningú no necessita el crític. Cal distingir entre el crític i el filòleg. I després la crítica té una finalitat pràctica que és purament informativa.

En aquest país, aquesta finalitat pràctica és molt escassa. Es veu clarament que la difusió dels llibres depèn de la transmissió oral.

No es veu cap influència sobre la venda dels llibres, ni de la crítica ni de la publicitat...

Acabem... Ell diu que se'n va a dinar. Bé, acabem la lletra però no la paraula. Encara ens hi estem una bona estona. Fa hores que hi som. Em dona una fotografia. “Aquesta. Si la vols... Una revista molt important no la va voler, diu que és massa atrevida... Adéu-siau, fins demà”. Encara plou. Demà el tornarem a veure pels claustres de la facultat amb el seu bigoti de general americà. Ara porta bigoti. Per tornar a Barcelona fem auto-stop. Hem parlat molt, deurà quedar molt llarga...